

якісного вирішення даного бізнес – завдання слід встановити чіткі процедури щодо:

- ✓ оперативного проведення аналізу фактичних відхилень заданих параметрів від планових, виявлення причин відхилень, відповідальних за відхилення;
- ✓ розробки заходів щодо усунення негативних відхилень та їх недопущення у майбутньому;
- ✓ складання та надання керівництву аналітичних матеріалів по виконанню бюджетів підприємства.

Таким чином, завдяки чітко продуманій стратегії побудови на підприємстві ефективної системи фінансового планування та впровадження фінансового контролінгу підприємства матимуть змогу зміцнити свої позиції на ринку, а, отже, й створити фундамент для забезпечення власної фінансової стійкості та зміцнення фінансової системи держави.

1. Бюджетний кодекс України

Надійшла до редколегії 13.09.05

Н.І. Версаль, канд. екон. наук

СТРУКТУРА РИНКУ ПОЗИЧКОВИХ КАПІТАЛІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті досліджується структура ринку позичкових капіталів як сегменту фінансового ринку. Подана характеристика основних структурних елементів ринку позичкових капіталів відповідно до сучасних тенденцій розвитку економіки.

In article the structure of the market of loan capitals as a segment of the financial market is investigated. The characteristic of the basic structural elements of the market of loan capitals according to modern lines of development of economy is presented.

Ринок позичкових капіталів – це сегмент фінансового ринку, на якому формується попит і пропозиція на позичковий капітал. Зважаючи на важливу роль позичкового капіталу у розвитку економіки, дослідження теоретичних аспектів, які висвітлюють засадні ознаки формування та розвитку ринку позичкових капіталів, набуває особливої актуальності.

Відаючи належне доробкам таких вчених, як Савлук М., Мороз А., Шелудько В. та інших, які зосереджують увагу на дослідженні проблем формування та використання позичкового капіталу, а також функціонування фінансового (грошового) ринку, ми вважаємо за доцільне з нових позицій поглянути на структуру ринку позичкових капіталів. Відтак метою нашого дослідження є з'ясування структурних елементів ринку позичкових капіталів.

На сьогодні не існує єдиного підходу до побудови структури ринку позичкових капіталів, як і фінансових ринків в цілому, оскільки все залежить від висхідних позицій, принципів, які покладені в її основу. Ми вважаємо, що при побудові структури ринку позичкових капіталів необхідно враховувати:

- ✓ по-перше, міжнародний аспект кредитних відносин, у зв'язку з чим ми виділяємо національний та міжнародний ринки позичкових капіталів, де національний ринок позичкових капіталів є первинним;
- ✓ по-друге, вид фінансових інструментів, які використовуються для оформлення кредитних відносин. Це зумовлює поділ ринку позичкових капіталів на два важливих сегменти: ринок кредитів і депозитів (кредитний, депозитний договір) та ринок боргових цінних паперів (ринки облігацій, векселів, депозитних сертифікатів тощо).
- ✓ по-третє, інституційний склад учасників ринку кредитів та депозитів: банки, небанки, супрабанки, держава, фірми тощо. Тому ми виділяємо ринок банківських кредитів та депозитів і ринок небанківських кредитів.

Структура ринку позичкових капіталів подана на рис. 1, в якій ми одразу відокремили національний ринок позичкових капіталів від міжнародного.

Національний ринок позичкових капіталів – це ринок, на якому формується попит та пропозиція на позичковий капітал всередині країни, і який регулюється відповідним внутрішнім законодавством.

Міжнародний ринок позичкових капіталів – це ринок, на якому формується попит та пропозиція на позичковий капітал між країнами, і регулювання якого здійснюється виключно міжнародними звичаями та домовленостями.

Як національний, так і міжнародний ринки позичкових капіталів поділяються на дві великі групи ринків: ринок кредитів і депозитів та ринок боргових цінних паперів. Своєю чергою національний ринок кредитів і депозитів

поділяється на дві групи ринків: ринок банківських кредитів і депозитів та ринок небанківських кредитів.

Ринок банківських кредитів і депозитів – це ринок, на якому обов'язковим учасником кредитних відносин виступає банк. Водночас в теорії та практиці цей ринок поділяється на дві групи ринків: міжбанківський ринок кредитів і депозитів та ринок кредитів і депозитів для небанків.

Міжбанківський ринок кредитів і депозитів – це ринок, учасниками якого є виключно банки і який характеризується незначними строками залучення та розміщення грошових ресурсів. Цей ринок також має дві складові: ринок кредитів і депозитів центрального банку та ринок кредитів і депозитів комерційних банків. Цей поділ є важливим, оскільки торгівля ресурсами на цих двох ринках має суттєві відмінності:

- ✓ по-перше, метою торгівлі кредитними ресурсами на ринку центрального банку є, як правило, підтримання стабільності та регулювання ліквідності банківської системи, а в окремих випадках стимулювання окремих видів діяльності комерційних банків (наприклад, в Україні Національний банк на певному етапі своєї діяльності спробував започаткувати практику довгострокового кредитування комерційних банків, які б у свою чергу ці довгострокові кредити спрямовували у реальний сектор економіки). Метою ж торгівлі на ринку кредитів і депозитів комерційних банків є для банка-кредитора вигідне розміщення тимчасово вільних коштів на незначний строк і відповідно отримання прибутку, а для банка-позичальника – це можливість швидко і відносно недорого запозичити кошти для вирішення короткострокових проблем з ліквідністю;

- ✓ по-друге, на ринку кредитів і депозитів центрального банку базовою ціною кредиту є облікова ставка – найнижча процентна ставка, за якою комерційні банки можуть отримати кредит від центрального банку. Центральний банк, регулюючи її, тим самим впливає на попит на гроші. На ринку кредитів і депозитів комерційних банків ціна кредиту формується стихійно в залежності від попиту та пропозиції, і як правило, є вищою за ціну центрального банку;

- ✓ по-третє, на ринок кредитів і депозитів центрального банку доступ банків є обмеженим, оскільки залежить від стажу діяльності комерційних банків, від виконання вимог центрального банку тощо.

Ринок кредитів і депозитів для небанків – це ринок, який передбачає обов'язкову участь у кредитних відносинах банків як фінансових посередників та небанків – суб'єктів господарювання, населення, держави. Цей ринок є надзвичайно важливим, оскільки саме тут банківський кредит реалізує повною мірою свою сутність.

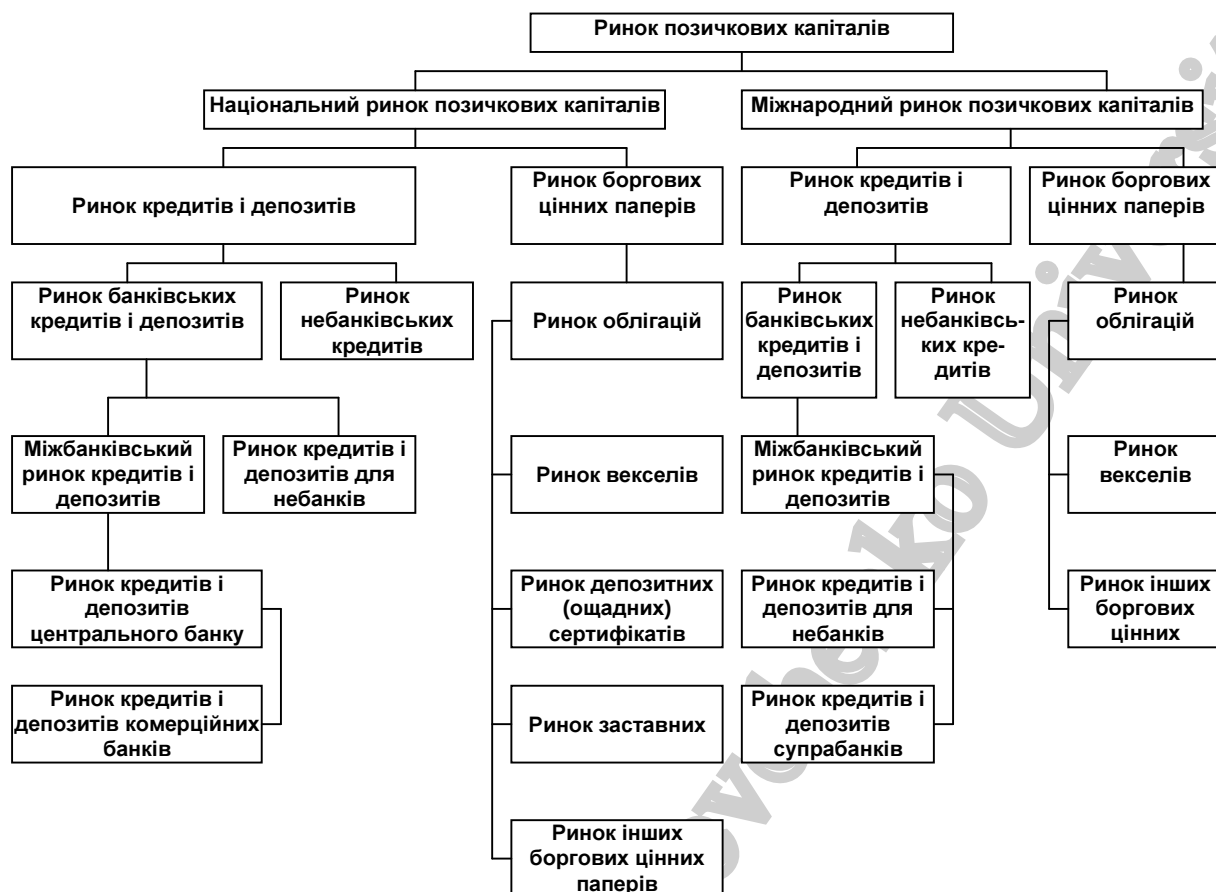

Рис. 1. Структура ринку позичкових капіталів

Ринок небанківських кредитів – це ринок, де у якості кредиторів можуть виступати небанківські фінансово – кредитні установи (кредитні спілки, пенсійні фонди, страхові компанії, ломбарди тощо) та держава.

Ринок боргових цінних паперів – це ринок, на якому рух позичкового капіталу оформлюється цінними паперами і відповідно структурується за їх видами: ринок облігацій, ринок векселів, ринок депозитних (ощадних) сертифікатів, ринок заставних, ринок іпотечних сертифікатів і т.д. Одразу хочемо відзначити, що ряд авторів зараховує до його складу також ринок акцій. Це питання є дискусійним, оскільки за визначенням акція є цінним папером, який засвідчує внесення певної суми грошей у статутний капітал підприємця і надає право на участь у прибутках та в управлінні його діяльністю. Таким чином, здавалося б акцію не можна вважати борговим інструментом. Однак на практиці можливість управління діяльністю акціонерного товариства значно перебільшена. Так, фактично управління підприємством і розподіл прибутків є прерогативою власників контрольного пакета акцій, а відтак дрібні акціонери є лише звичайними кредиторами, які мають ту особливість, що

віддали свої гроші на необмежений строк, власне на строк існування товариства, і навіть не уявляють про можливий рівень прибутків.

Міжнародний ринок позичкових капіталів за своєю структурою досить схожий на національний, що не дивно, оскільки він є похідним. Водночас є певні відмінності. По-перше, ринок банківських кредитів і депозитів поділяється на три ланки: міжбанківський ринок кредитів і депозитів, ринок кредитів і депозитів для небанків та окремо виділяємо ринок кредитів і депозитів супрабанків, оскільки, як ми вже зауважували, вони відіграють надзвичайно важливу роль у русі позичкового капіталу на міжнародному ринку. По-друге, специфіка є і у структурі ринку небанківських кредитів, де значне місце посідають міждержавні кредити. По-третє, ринок боргових цінних паперів представлений, передусім, надзвичайно потужним ринком єврооблігацій.

Таким чином, наведена нами структура ринку позичкових капіталів враховує інституційний, інструментальний підходи, а також відображає міжнародний аспект кредитних відносин.

Надійшла до редколегії 14.09.05

О.П. Білик, канд. екон. наук, Р.В. Рак, асист.

УКРАЇНА НА СВІТОВОМУ РИНКУ КАПІТАЛІВ

Стаття присвячена дослідженню й узагальненню особливостей, тенденцій і перспектив розвитку як світового, так і національного фінансових ринків в умовах глобалізації міжнародного економічного простору.

This article examines the theoretical and practical aspects of the financial market functioning and development in the terms of economic globalization.

У сучасних умовах забезпечити зростання конкурентоздатності без залучення великих капіталів, фінансуючи проекти розвитку лише за рахунок прибутку під-

приємств, неможливо. Із цієї причини в центрі сучасної світової конкуренції точиться боротьба за інвестиційні ресурси. Багато українських підприємств уже сьогодні